

УДК 327-048.87(44+477)«19/20»

Серов Р. І.

докторант кафедри політології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

вул. Дворянська, 2, м. Одеса, 65082, Україна

тел. +38 066 20 75 222, e-mail rserov32@ gmail.com

ORCID 0000–0001–9146–1264

УКРАЇНСЬКО-ФРАНЦУЗЬКИЙ ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС В ДЗЕРКАЛІ «АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ»

Стаття присвячена дослідженню сучасних досягнень української політології у сфері міжнародних відносин, а саме нових методологічних підходів (методологія BISS) з метою визначення «Українського зовнішньополітичного індексу». Основна увага приділена проблемі українсько-французького дискурсу цих політологічних досліджень. За деякими позиціями аналізу і рекомендацій французько-української дослідницької групи проекту «Аудит зовнішньої політики України» автор дискутує й надає свій погляд на проблему, який доповнюється коротким історичним нарисом двосторонніх стосунків Україна — Франція з використанням архівних джерел МЗС України. На цій основі автор формулює свої висновки і рекомендації.

Ключові слова: українсько-французький дискурс, аудит зовнішньої політики України, політологічний аналіз, методологія BISS.

Сучасні політологічні дослідження з питань світової політики поповнилися циклом публікацій нового міжнародного наукового колективу. Йдеться про проект Інституту світової політики в Києві з цоквартальним аудитом міжнародних відносин України, починаючи з середини 2016 року. Сам інститут представляє себе і свій проект так: «Публікація підготовлена у рамках проекту Інституту світової політики (ІСП) «Аудит зовнішньої політики України». Цей проект виконується за підтримки «Чорноморського фонду для регіональної співпраці», Німецького фонду Маршалла (BST GMF), а також проекту «Об'єднуємося заради реформ» (UNITER), що реалізується Раєт в Україні за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Звіт дослідження є винятково відповідальністю Інституту світової політики та не обов'язково відображає погляди GMF, USAID, Раєт чи уряду США» [1, с. 2].

Українсько-французький політологічний дискурс представлений в статті «Аудит зовнішньої політики: Україна — Франція. Дискусійна записка». Автори — група французьких і українських політологів Леонід Літра, Флоран Пармантьє, Кірілл Брет, Анастасія Шапочкіна. У самій назві публікації — запрошення до дискусії. Великий матеріал, аналітичні виведення і рекомендації авторів дають немало приводів для обговорення. Але раніше відмітимо деякі відправні точки.

Щодо методології зовнішньополітичного індексу. Для української політології це дійсно новий проект і тому — новий крок вперед з викорис-

танням методології BISS. На практиці ця модель аналізу міжнародних відносин реалізована вже кілька років тому Білоруським інститутом стратегічних досліджень, що застосував методологію «Білоруського зовнішньополітичного індексу» BISS. Експерти Інституту світової політики в Києві, не винаходжуючи велосипед, скористалися перевіреним методологічним інструментарієм. Методологія BISS у рамках системного аналізу спирається передусім на прийоми політичної соціології, що дозволяють застосування кількісних методів дослідження. В результаті експерти отримують матеріал, який не лише можна викласти максимально дохідливо і наочно, але об'єктивно освітити стан двосторонніх стосунків країн, виразити їх в категоріях точних наук, в графічному зображенні, в діаграмах і індексах, накопичення яких дозволить фіксувати зміни рівня цих стосунків в часі і їх розвиток в тих або інших сферах співпраці. Це не відміння класичних методів аналізу і прогнозування, до яких ми далі звернемося. Таким чином, нам пропонується варіант системного аналізу на сучасній методологічній базі політології і теорії міжнародних відносин. Доречно зауважити, що знаменитий французький політичний мислитель XX ст. Раймон Арон вважав за неможливе створити теорію міжнародних відносин, порівнянну з якістю економічної теорії, через безліч випадкових чинників і, отже, хисткості наукової бази. Методологія BISS, хоча і не долає скептицизму Р. Арона, але показує майбутні можливості його подолання.

У фахівців, звичайно, можуть виникнути претензії не стільки з приводу наукової коректності при виборі об'єктів підрахунків, скільки з призначення балів для того або іншого явища і подальшої інтерпретації. Це завжди вразливе місце будь-якого наукового аналізу, оскільки вибір критеріїв дає простір суб'єктивізму. Привід для сумнівів очевидний. Так в 3-му випуску «Аудиту», презентованому 25 квітня 2017 р., відмічено зростання індексу по лінії Україна — США. З чого б це? Новий президент Трамп на той момент ще не сформулював виразно свого ставлення до України. До того ж в ході передвиборчої компанії ряд українських політиків непередбачливо афішували свою зневагу до його кандидатури. Більшість зовнішньополітичних заяв нової американської адміністрації диктувалася прагненням зміцнити свій внутрішньополітичний імідж, а їх суперечливість і нерідко взаємовиключні послання ставили у безвихідне положення багатьох світових лідерів. Ніяких позитивних сигналів до того часу в Україну з берегів Потомаку не надходило. Якщо це зауваження справедливе, то інструментарій методології BISS у виконанні ІСП в Києві вимагає вдосконалення. Тім не менше, новизна підходу у рамках політологічного дискурсу в освітленні двосторонніх стосунків, конкретність і виведень і практичних рекомендацій, безумовно, присутні.

Про відправну точку двосторонніх стосунків. Вищезгадана Дискусійна записка — це об'ємний, системно оброблений текст більше ніж на 40 сторінках. Вона створена на великому статистичному і соціологічному матеріалі із залученням консультантів з обох боків, французьких і українських дипломатів. Представлені погляди і оцінки політичних сил, преси і

громадської думки на широкий спектр двосторонніх стосунків. На думку авторів, до створення Нормандської групи французька зовнішня політика не виділяла Україну з контексту Східноєвропейської політики. Тепер же вона входить в Топ-10 французьких пріоритетів, а значить виділиться в самостійний напрям [1, с. 4]. Посол Франції Ізабель Дюмон, що була присутньою на презентації цього дослідження, з натхненням заявила, що Україна тепер увійшла до Топ-5 пріоритетів її країни. Це маловірогідно, але абсолютно очевидно, що презентація справила на посла сильне враження. Проте важливо, що підключення нових наукових і експертних груп до цієї проблематики з французького боку дасть новий імпульс до якісних змін в наших відносинах.

Але є ряд принципових зауважень. Задовго до створення Нормандської групи французька зовнішня політика дуже добре розрізняла стратегічне значення України в Європі і вирішувала складну для себе задачу збалансованих стосунків, враховуючи свої пріоритети в Росії. Ця проблема для Франції залишається і зараз, і в майбутньому, що автори фіксують з усією певністю. Це об'єктивна реальність і ТОП-10, і навіть ТОП-5 її не змінять. Проте українсько-французькі стосунки склалися в повноцінному форматі ще в 90-х роках. Впродовж понад 20 років вони розвивалися високими темпами, хоча Україна іноді і піддавалася критиці.

Україна не раз опинялася в центрі уваги французької сторони і зовсім не в руслі східноєвропейської політики, більшість суб'єктів якої спільно були прийняті в ЄС і НАТО, тоді як Україні в цьому було відмовлено на Будапештському саміті в 2008 році (якраз за ініціативою Франції). У французькій політології дійсно небагато досліджень розвитку українсько-французького діалогу, хоча публікації в пресі з'являлися регулярно. Українське посольство в Парижі активно реагувало на них, іноді вступаючи в жорстку полеміку [2]. Дослідники в Україні проявили більшу увагу до цієї теми. Про це писали А. Зленко, В. Манжол, О. Сліпченко, О. Шаповалова, І. Погорська, Є. Донченко, Л. Кочубей та інші. Є монографії, є дисертації. Їх теж явно недостатньо, але вони є і робота в цьому напрямі не припиняється.

Таким чином, досягнення і протиріччя стосунків Україна — Франція в науковому і експертному співтоваристві обох країн позначені в усій повноті задовго до Нормандського формату. Багато що з накопиченого досвіду ще вимагає осмислення і практичних виведень. На одному з таких прикладів ми зупинимось далі.

Характеристики нового етапу. Політологічний дискурс українсько-французьких стосунків за оцінкою «Аудиторів» характерний тим, що в обстановці, що склалася після 2014 року, зовнішньополітична лінія Франції, як і більшості країн ЄС, має подвійний характер, коливаючись між підтримкою України і небажанням загострювати відносини з Росією. Не можна розраховувати і на беззастережну підтримку великих французьких фінансових і бізнес-структур, працюючих в Україні, оскільки їх інтереси в ще більшому ступені пов'язані з російським ринком.

Дуже критично оцінена позиція Франції на переговорах в Нормандському форматі. «У позиції Парижа, — вважають автори, — дійсно бракує незалежного голосу з питань, пов'язаних з Україною; Франція зазвичай слідує за Німеччиною і залишається в її тіні у рамках Мінських домовленостей» [1, с. 4]. Також і основні політичні меседжі України викликають скептичне ставлення. Експерти вважають: «Україна може підвищити свій авторитет у Франції, якщо позиціонуватиме себе як «країна рішень», а не «захисник європейської ідентичності від Росії». Позитивний меседж має стати невід'ємною складовою комунікаційних зусиль української влади у часи, коли її критикують за недостатній темп реформ і скромні результати у боротьбі з корупцією [1, с. 4–5]. Суперечливий характер в поглядах двох сторін на розвиток стосунків проявляється і в інших епізодах. Так, в дискусійній записці коротко сформульовані основні політичні інтереси сторін один до одного. Спільна платформа для співпраці досить широка, але і відмінності в очікуваннях і поглядах на майбутнє видно виразно. Інтереси Києва прагматичніші, відкриті, але зі значним креном у бік українсько-російського протистояння. Проте французька сторона дає зрозуміти, що такий підхід був би цікавіший Брюсселю, але не Парижу. Інтереси Франції до України сформульовані більш ухильно, з обмовкою, що вони «визначаються політичними та економічними факторами, а також певною мірою її відносинами з Росією» [1, с. 5]. Симптоматично також, що в переліку інтересів з українського боку *першим* пунктом значиться залучення Франції, «критично важливої держави для процесу європейської інтеграції», для того, аби Україна залишалася серед французьких пріоритетів у середньостроковій перспективі... А ось у французькій програмі ця проблема стоїть в *останньому* пункті в такій редакції: «Підтримка трансформації України відповідно до європейської моделі, хоча це не обов'язково означає заклики до нового розширення ЄС найближчими роками» [1, с. 5]. Як то кажуть: «Відчуйте різницю».

Соціологічні нотатки про політичних союзників і опонентів України у Франції. Політологічні аспекти вивчення наших двосторонніх стосунків припускають розгляд питання про місце і вплив тих політичних кіл і громадських груп Франції, на які може спертися Україна в досягненні своїх інтересів. Автори провели моніторинг політичних діячів, французьких ЗМІ і громадянського суспільства у міру їхньої дружності і солідарності з політикою української держави. Коректність виведень підкріплена результатами різноманітних соціологічних досліджень. Там, де це можливо, аналізуються дані і за результатами досліджень в Україні. Цій темі присвячений спеціальний розділ «Хто є хто? Групи інтересів у Франції і Україні». У першому ж пункті під назвою «Як українці сприймають Францію, а французи — Україну?» експерти вказують на знаменні парадокси громадської думки. Наприклад, у 2012 році лише 4,8 % українців вважали Францію стратегічним союзником. Попри участь Франції в «Нормандському форматі» у 2015 році надійним стратегічним союзником її вважають лише 9 % українців (Німеччину — 24 %). Як це не дивно, Велика Британія,

один із гарантів Будапештського меморандуму (гарантія великих держав після ядерного розброєння України, яка не виконана, але яку Франція не підписувала), вважали надійнішим стратегічним союзником, ніж Франція (15,1 % у 2015 році) [1, с. 34].

За даними опитування Pew Research Center (червень 2015 року), французи сприймають Україну більш позитивно, ніж очікувалося: більшість підтримує вступ України до НАТО, а близько 46 % погоджуються з тим, що Україна може вступити до ЄС. Рівень підтримки думки про те, що країни Заходу мають надати Україні економічну допомогу, досяг 67 % (в порівнянні з 62 % у США). Але багато хто у Франції вважав, що Україна не є важливим регіоном з погляду економічних і політичних інтересів, а тому скоріше підтримував політику невтручання з боку Парижа (19 %), тим часом як половина населення вважала, що Україна є територією інтересів Росії. Це також пояснює той факт, що французька громадська думка не надто підтримує санкції; на думку значної частини населення (76 %), санкції були ідеєю США, а вже потім їх підтримав ЄС [1, с. 35].

Вказавши на велику групу політиків і лідерів громадської думки, які твердо підтримують українське керівництво, експерти відзначають глибокий розкол серед політичної еліти Франції в цьому питанні. Ризик «російського відродження» серед французької еліти є досить високим через пропутінські настрої серед правих партій, які мали шанс виграти наступні вибори. Як не дивно, серед 24 членів франко-української групи Національних зборів (з 577 членів парламенту) декілька вважаються прихильниками позиції Москви — такі, як Тьєррі Маріані або Паскаль Террасс. Тьєррі Маріані дуже тісно пов'язаний із Росією, враховуючи те, що він є співголовою організації «Франко-російський діалог», яка сприяє політичному і культурному обміну між Францією і Росією [1, с. 36].

Правоцентристські і лівоцентристські партії є опорою України, на відміну від партій правого та лівого напрямків. Іншими важливими союзниками України у Франції є французькі друковані ЗМІ: «Le Monde», «Libération» або «La Croix» зазвичай демонструють позитивне ставлення до України. На противагу цьому права газета «Le Figaro» є більш критично налаштованою і регулярно схиляється до прокремлівських поглядів, так само, як і праві щотижневики «L'Express» та «Le Point». З іншого боку, радіо і телебачення, на жаль, демонструють обмежене розуміння ситуації. Слабкістю цих союзників, вважають експерти, є їхня повна залежність від життєвого циклу новин, які не можуть висвітлювати одну тему впродовж більше ніж шість місяців. Саме ця особливість медіаіндустрії є причиною зменшення її ролі та зростання втоми ЗМІ від України. Щодо політичних кіл, найбільш антипутінською силою є «зелені» (насамперед Алексіс Прокоп'єв), які є прихильниками проєвропейського курсу України [1, с. 37].

Такий предметний аналіз розстановки сил союзників і опонентів безумовно важливий у визначенні тактики подальших взаємовідносин і має практичну цінність для обох сторін. В той же час треба враховувати наслідки колишніх невіршених проблем, які не розчинилися з початком

«Нормандського етапу» українсько-французьких стосунків. Нагадаємо, що економічні стосунки з Францією до 2005 року розвивалися досить динамічно. Потім вони зазнали надзвичайно різкого підйому. Французькі інвестиції за рік злетіли майже вдсятеро і в подальшому темп їх щорічного приросту коливався від 20 до 45 відсотків — до 2012 року, коли приріст цей без помітних причин несподівано припинився.

Можна навести безліч фактів масштабної співпраці в науковій, культурній, гуманітарній, військовій сферах, реалізації галузевих і регіональних програм. До того ж з 2005 року увесь комплекс двосторонніх стосунків був спланований в офіційних Дорожніх картах.

Що помінялося із створенням «Норманського формату»? Наші двосторонні стосунки набули іншого характеру й іншої динаміки. Політичні контакти на вищому і найвищому рівні з 2014 року показали безпрецедентне зростання. З початку 2014 року Президент Франції Ф. Олланд провів 47 офіційних зустрічей і телефонних бесід із лідерами країн світу та главами міжнародних організацій, основною темою яких була ситуація в Україні. Після президентських виборів в Україні Ф. Олланд та П. Порошенко мали 4 офіційні зустрічі та 16 телефонних розмов, у тому числі у багатосторонньому форматі. Події в Україні також стали предметом 23 офіційних заяв Єлисейського Палацу. Крім того, розвиток ситуації в нашій державі залишався ключовим питанням щотижневих засідань французького уряду та брифінгів Міністра закордонних справ Франції Л. Фабіуса [10].

2015 рік став ще більш насиченим в частині розвитку українсько-французького політичного діалогу на найвищому та вищому рівнях. Робочі візити до Франції Президента України П. А. Порошенка (11.01, 22.04, 02.10, 29–30.11) та Президента Франції до України (05.02), а також їхні зустрічі на міжнародних форумах та переговорах, зокрема у Нью-Йорку, Берліні, Мюнхені, Аахені, Ризі та Мінську засвідчили найвищий за всі роки двосторонніх відносин рівень політичного діалогу між двома країнами. Всього за рік відбулося 12 таких контактів. До цього ж відбулася офіційна зустріч Прем'єр-міністра України А. П. Яценюка з президентом Ф. Оландом під час його візиту до Парижу (13.05) [11, с. 1].

Небачена інтенсивність українсько-французького політичного діалогу не привела до припинення озброєного конфлікту на Донбасі, але сприяла підписанню Угоди про асоціацію України з ЄС, створенню Євро ЗЕС і наданню ЄС безвізового режиму для громадян України. Це досягнення великого стратегічного масштабу. Парадокс в тому, що усі ці знакові події відбувалися на тлі постійного спаду в усіх інших сферах українсько-французьких стосунків (особливо в міжнародній торгівлі й інвестиційній політиці), які у своєму фізичному вираженні відкотилися на десятиліття.

Повертаючись до досліджуваного матеріалу, відмітимо наступне. Звичайно, записка ця досить дискусійна, навіть якщо б автори її так не назвали. Є спірні оцінки, але найбільший інтерес у сфері практичної політики викликають пропозиції і рекомендації авторів про те, що треба зробити Україні для залучення до себе інтересу французьких політиків і інвесторів. Добре б, — вважають вони, за прикладом Грузії, взяти участь у французь-

ких військових акціях в третіх країнах за межами ЄС або розширити круг об'єктів приватизації, який би зацікавив великий французький капітал (приватизація землі?) і так далі. Хоча тези ці не розкриваються, але зрозуміло, що йдеться про кроки, вигідні передусім для французької сторони і досить проблематичні для українського керівництва.

Таким чином, українсько-французький дискурс отримав нові теми для обговорення і коригування курсу. В той же час, підкреслюють автори, 2017 рік після виборів у Франції внесе серйозні поправки в зміст україно-французького діалогу. Криза в ЄС і посилення ролі Росії в європейській політиці буде вимушений враховувати будь-який майбутній французький президент. Це припущення виправдалося.

Від прогнозів до практичних висновків. Цим президентом став Е. Макрон. Буквально через три дні після оголошення офіційних результатів Інститут світової політики розробив низку рекомендацій для вищого керівництва України щодо тих напрямків, на яких у відносинах з Францією варто зосередитися першочергово. Документ має назву «Мемо керівництву України з нагоди обрання Еммануеля Макрона президентом Франції» [3].

Документ конкретизує практичні завдання у трьох напрямках: торгівля та інвестиції, безпека та міжпарламентська співпраця. Не вдаючись до подробиць, вкажемо, що набір рекомендацій частково відтворює пропозиції вищезгаданої дискусійної записки. Зокрема, за прикладом Грузії, «символічно» (?) взяти участь у французьких військових акціях в третіх країнах за межами ЄС або розширити круг об'єктів приватизації з числа українських державних активів, який би зацікавив великий французький капітал.

Мабуть, вперше експертна установа, вказуючи на необхідність «налагодити зв'язки з особами, які мають шанси отримати посади у новому уряді або мають вплив на нового президента», дає керівництву країни розгорнутий, поіменний перелік французьких політиків — вірогідних претендентів на ключові посади. Наприклад, кандидатами на пост глави уряду називалися 7 персон, на ключові пости у сфері зовнішньої політики — 6 і так далі [3, с. 2]. Шанси підтвердились протягом декількох днів. Прем'єр-міністр Едуар Філіпп дійсно був вказаний в списку серед претендентів на цей пост. Імена перших чотирьох ключових міністрів (закордонних справ, оборони, економіки і юстиції) також в числі кандидатів, хоча і в інших, ніж передбачалося, міністерствах.

Навряд чи керівництво України встигло скористатися даними рекомендаціями з огляду на те, що призначення здійснилися швидко. Але наочність і відносна точність прогнозу свідчать про професійний потенціал наукового колективу. Втім список впливових людей, з якими треба укріплювати стосунки, для української сторони актуальності не втратив. У той же час деякі пропозиції банальні, з розряду само собою зрозумілих. Наприклад, почати переговори з новим президентом Франції з питань двосторонньої і європейської співпраці, або подякувати Франсуа Оланду за підтримку. Деякі пропозиції, наприклад, про спільні військові операції або приватизацію

українських державних активів не складні у виконанні, але непрозорі, а тому вельми спірні в частині інтересів нашої країни. А ось рекомендації в сфері торгівлі та інвестицій варто розглянути уважніше. У них, зокрема, пропонується: «Запевнити нового президента та його команду, що французькі інвестиції є пріоритетом для України, і підтвердити свою відданість політиці «нуль проблем» для французького бізнесу та викорінення корупції. Крім того, здійснити кроки для активізації двосторонньої торгівлі, яка сьогодні перебуває на низькому рівні: наприклад, через запуск українсько-французького бізнес-форуму та постійного двостороннього механізму під патронатом торгівельно-промислових палат. Наразі український експорт до Франції становить близько 1 % від загального обсягу українського експорту за кордоном, що є надзвичайно низьким показником, враховуючи потенціал і можливості Французької Республіки» [3, с. 3].

Виділимо одну фразу: «...підтвердити свою відданість політиці «нуль проблем» для французького бізнесу». Це дуже авжливо, але щоб не повторити минулих помилок, уряд повинен ретельно з'ясувати, чому до моменту раптового гальмування інвестиційного процесу в українську економіку в 2012 році у французького бізнесу тут виникли проблеми з багатьма нулями. І тут нам не обійтись без історичної ретроспективи, про яку було сказано на початку статті.

Про негативні наслідки позитивного досвіду. Статистика свідчить — досягти рівня торгово-економічних відносин двох країн до позначки вище за 1 млрд дол. США вдалося лише у 2005 році, тобто за 14 років. А вже за три наступних роки цей показник зріс понад 2,3 раза. І зовсім дивовижним виглядає «стрибок» французьких інвестицій в українську економіку з 87,9 млн дол. США у 2005 році (на початок 2006 р.) до 830,3 млн дол. у 2006 році (на початок 2007 р.) тобто майже в 9,5 (!) раза за один рік [4, с. 17]. Після феєричного інвестиційного зльоту 2006 року французькі інвестиції підростали в середньому більше ніж на 30 % щорічно, а в 2010 р. — на 45 %. І раптом (?) наступного року осічка — падіння на 5 % — з 2368,1 млн до 2260,4 млн доларів. Ніби дрібниця, якихось 107,7 млн доларів, але на наступний рік було вже мінус 22 %, а це вже майже півмільярду доларів [5, с. 16–17].

У матеріалах, підготовлених фахівцями МЗС України для зустрічі першого віце-прем'єра В. Хорошковського з послом Франції А. Ремі, акцент на цьому факті був зроблений [6]. Зустріч відбулася 28.02.2012 р. Посол Франції в Україні Алан Ремі та Глава представництва ЄС в Україні Жозе Мануель Пінту Тешейра жорстко ставили питання про перешкоди іноземним інвесторам, про пусті заяви керівництва України щодо боротьби з корупцією, про скорочення інвестицій в країну [7]. Причому особливою жорсткістю позицій і виразів відзначився посол ЄС Тешейра.

Незважаючи на зростання французьких інвестицій за 5 років майже у 30 разів, посольство ФР надало негативну оцінку інвестиційного клімату в Україні, після чого у 2011 році почалося стрімке зниження цих показників, а потім і зовнішньої торгівлі у цілому. Але керівництво держави не

вживало ніяких адекватних заходів для виправлення ситуації і надання надійного захисту іноземним інвестиціям, показавши нездатність урядової машини ефективно і адекватно реагувати на вказані українськими і французькими дипломатами проблеми. Втім посол ЄС Тешейра за свої різкі вислови в адресу українського уряду отримав вельми різку відповідь з боку МЗС України, що у свою чергу викликало незадоволеність в ЄС і жваві коментарі в західній пресі [8, с. 12–14].

Це був не перший демарш французької сторони. Посол Жак Фор — попередник Алана Ремі — також офіційно висловлював претензії відносно інвестиційного клімату в Україні з акцентом на свавілля митниці. Не випадково наступного дня після бесіди з В. Хорошковським посол Франції попрямував на зустріч з І. Калетником — керівником української митниці [8, с. 37–38]. Судячи з відгуків, бесіда була конструктивною і мало не дружньою. Але поворот в інвестиційній політиці Франції вже стався. Не слід вважати, що вищевказаний епізод у нових умовах не є актуальним. Тому потрібен ретельний критичний аналіз та отримання об'єктивних висновків з цього досвіду, щоб «нуль проблем» для французького бізнесу в Україні не виявився ефектною, але порожньою фразою.

Завершальні замітки і виведення. Розглянутий аналіз двосторонніх стосунків при усіх своїх достоїнствах проведений з явною перевагою французької точки зору на проблему. Ми бачимо позицію різних політичних гравців, найбільших ЗМІ і різних громадських кіл Франції, а також досить критичні оцінки авторів про політичну поведінку Франції відносно України. Українська ж сторона виглядає в якості спаринг-партнера, з'являючись в епізодичних ролях. Повноцінного аналізу результатів і перспектив політичного діалогу й економічного співробітництва в інтересах України явно недостатньо. Практичні рекомендації дискусійної записки також схожі на доброзичливі настанови українським політикам — як зацікавити Францію відновити позитивну динаміку в розвитку співпраці. «Аудит зовнішньої політики України» — це політологічний аналіз, в якому є об'єктивна необхідність. Обрана модель зовнішньополітичних досліджень не універсальна. Вона не відміняє і не замінює інших методів і інших сфер вивчення проблем українсько-французької співпраці. Але вона займає свою нішу і саме прагнення дослідників довести отримані результати до рівня практичних рекомендацій демонструє її конструктивний характер, заповнюючи відомий традиційний розрив між теорією і практикою. Важливо, щоб практична політика скористалася цією пропозицією. У контексті українсько-французьких стосунків найбільш актуальним завданням бачиться створення їх оновленої моделі, оскільки попередня модель, побудована по програмах Дорожніх карт, незважаючи на свою плідність, в сучасних умовах не працює, а іншої повноцінної програми подібного класу ще немає. Безумовно, сама форма періодичних звітів за результатами моніторингу зовнішньої політики змусить «підтягувати» нові наукові сили і нові матеріали, які дадуть матеріал для більш високого рівня наукового аналізу і підвищення ефективності зовнішньої політики України на найскладнішому етапі за всю її сучасну історію.

Список використаних джерел

1. Літра Л., Пармантьє Ф., Брет К., Шапочкіна А. Аудит зовнішньої політики: Україна—Франція. Дискусійна записка. — Київ: Інститут світової політики, 2016. — С. 1–44. — https://drive.google.com/file/d/0B7i_OSucRX5wc0J2bWV5bVN2YUU/view
2. Архів МЗС України. — Ф. 1-го ЄД (1994). — Спр. 23. — Л. 8–9; Фонд ПУФР. — Спр. 023. — Л. 2.
3. Мемо керівництву України з нагоди обрання Еммануеля Макрона президентом Франції. — Київ: Інститут світової політики, 2017. — <http://iwp.org.ua/ukr/public/2252.html>.
4. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності: статистичний збірник / Держкомстат України. — Київ, 2010.
5. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності: статистичний збірник / Держкомстат України. — Київ, 2013. — С. 16–17.
6. Поточний архів 1-го ЄД. — Ф. ПУФР (2012), Економічна частина до зустрічі В. Хорошківського з А. Ремі.
7. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://korrespondent.net/business/financial/1324030>, 2012
8. International Weekly, № 6,7,8, (14.02.2012–05.03.2012). — <http://fpri.kiev.ua/wp-content/uploads/2011/01/INTERNATIONAL-WEEKLY-67814.02-05.03.20121.pdf>
9. Форум ВЭД (Ответы и дополнения). — https://www.mdoffice.com.ua/ru/aMDOSForum.GetANS?p_id=567320
10. Поточний архів 1-го ЄД (2015). Звіт «Щодо стану виконання у II півріччі 2014 р. Дорожньої карти між Україною та Французькою Республікою на період 2013–2015 рр». — С. 1, 2.
11. Поточний архів 1-го ЄД. — Ф. ПУФР (2016), Звіт «Щодо стану виконання Дорожньої карти між Україною та Французькою Республікою на період 2013–2015».

References

1. Leonid Litra, Floraqn Parmant'e, Kirill Bret, Anastasija Chapochkina. Audit zownichnoy politiki: Ukraina-Franzia. Diskussiyna zapiska. Kiiw, Institut Sswitowoy Politiki, Kiiw, 2016, ss. 1–44 ; https://drive.google.com/file/d/0B7i_OSucRX5wc0J2bWV5bVN2YUU/view
2. Archiw MZS Ukraini, fond 1-go ED (1994, bez №), sprawa 23, ss.8–9; fond PUFRR, sprawa 023, s.2
3. Memo keriwznitzwu Ukraini z nagodi obrannia Emmanuelja Makrona prezidentom Franzii. Kiiw,ISP, 2017. <http://iwp.org.ua/ukr/public/2252.html>
4. Inwestizii zownichnoekonomitsnoy diyalnosti. — Statistichny sbirnik. Dergkomstat Ukraini., — Kiiw,2010.
5. Inwestizii zownichnoekonomichnoy diyalnosti. Statistichny sbirnik.Dergkomstat Ukraini., — Kiiw.,2013,s. 16–17
6. Potochny archiw 1-go ED, fond PUFRR(2012), Ekonomichna chastina do zustrichi W. Khoroshkovskogo z A. Remi ;
7. Electroniy resurs. — Regim dostupu: <http://korrespondent.net/business/financial/1324030>, 2012
8. International Weekly, № 6,7,8, (14.02.2012–05.03.2012), — <http://fpri.kiev.ua/wp-content/uploads/2011/01/INTERNATIONAL-WEEKLY-67814.02-05.03.20121.pdf>
9. Forum WED (Otweti i dopolnenia) — https://www.mdoffice.com.ua/ru/aMDOSForum.GetANS?p_id=567320
10. Potochni archiw 1-go ED, (2015). Zwit «Chodo stanu wikonannia u II piwrichi 2014 r. Dorognoi karti mig Ukrainoyu ta Franzuzkoyu Respublikoyu na period 2013–2015 rr.», s.1–2
11. Potochni archiw 1-go ED, (2016). Zwit «Chodo stanu wikonannia Dorognoi karti mig Ukrainoyu ta Franzuzkoyu Respublikoyu na period 2013–2015 rr.»

Стаття надійшла до редакції 15.09.2017

Serov R. I.

doctoral candidate of the Department of Political Science
of the Odessa National University named after I. I. Mechnikov,
Dvoryanska St., 2, s. Odessa, 65082, Ukraine.

UKRAINIAN-FRENCH POLITICAL SCIENCE DISCOURSE IN THE MIRROR OF THE «AUDIT OF FOREIGN POLICY OF UKRAINE»

Summary

A new phenomenon in Ukrainian political science was the cycle of studies of the Institute of World Policy (Kyiv) «Foreign Policy Audit of Ukraine». The work is supported by several international foundations and organizations using the methodology of the political index (BISS), previously tested by the Belarusian Institute for Strategic Studies.

Noting the positive results of the application of this methodology by an international research team — a clearly indicated value for practical policy, the author pointed to a number of specific limitations. In particular, the widespread use of quantitative methods of political sociology is not provided with sufficient protection against the possibility of subjective interpretation of data.

The main role in the article play issues of the Ukrainian-French discourse presented in the article «Foreign Policy Audit: Ukraine-France. Discussion Note» created by a group of specialists from France and Ukraine. It is a meaningful system of political science analysis. After presentation of this material by the Institute with the participation of the French ambassador to Ukraine Isabel Dumont, the latter told the press that Ukraine is now included in the top 5 of foreign policy priorities of her country. Such an optimistic statement gives a hope for a more favorable climate for the restoration of full-scale cooperation and attraction of new scientific forces for the study of this issue.

The discussion note on the basis of reach factual material shows the condition of interstate cooperation and public opinion, as well as the inconsistency of the positions of both sides in assessing the Ukrainian political crisis that has become one of the central themes of European politics since 2013. The dual nature of French policy varies between the desire to support Ukraine and the unwillingness to complicate relations with Russia. Participation of France in resolving of the Ukrainian crisis within the Normandy Format is criticized by authors of the Note for its inertia and orientation on German policy. On their opinion the position of Ukraine is declarative and is not convincing enough for French public opinion.

Accepting the invitation to the discussion the author critically evaluates the final recommendations of the Note which shows an obvious tendency towards French interests the value of some of them is highly questionable for the Ukrainian side (for example, participation in French foreign military operations, like Georgia). The author also disagrees with the statements that before the creation of the group in the Normandy Format France did not have a specific policy towards Ukraine. This also shows a shortage of the chosen methodology which needs additions from the field of historical experience. The author gives a short outline of the historical retrospective of Ukrainian-French relations emphasizing their steady nature and constant growth in both the political and economic spheres up to 2013. At the same time, an unprecedented leap was made between 2005 and 2012 in the sphere of economic cooperation. A factor analysis of this phenomenon shows that French investments in Ukraine just for the «seven-year plan» soared by 30 (!) Times, but in 2012 this growth suddenly stopped.

There are known demarches of French ambassadors to the Ukrainian government, but the genuine reasons for this question still require research.

Since 2014, the intensity of political contacts at the highest level between the two countries has also rocketed to an unprecedented level, but this has not affected the stabilization of economic relations which have been rolled back for more than a decade.

In conclusion, the author notes that the «Foreign Policy Audit of Ukraine» will make a positive contribution to the development of domestic political science and to increase the effectiveness of the state's activities in the international arena. In the context of the Ukrainian-French discourse of the actual problem the creation of an updated model of cooperation is seen as the previous model built according to the «Road Map» programs, despite being effective it does not work in modern conditions and there is still no other program of this level.

Key words:

Серов Р. И.

докторант кафедры политологии

Одесского национального университета имени И. И. Мечникова,
ул. Дворянская, 2, г. Одесса, 65082, Україна.

УКРАИНСКО-ФРАНЦУЗСКИЙ ПОЛИТОЛОГИЧЕСКИЙ ДИСКУРС В ЗЕРКАЛЕ «АУДИТА ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ»

Резюме

Новым явлением в украинской политологии стал цикл исследований Киевского института мировой политики «Аудит внешней политики Украины». Работа ведется при поддержке нескольких международных фондов и организаций с использованием методологии политического индекса (BISS), апробированной ранее Белорусским институтом стратегических исследований.

Отмечая позитивные результаты применения данной методологии интернациональным исследовательским коллективом, четко очерченное прикладное значение для практической политики, автор указал на ряд конкретных недостатков. В частности, широкое использование количественных методов политической социологии не обеспечено достаточной защитой от возможности субъективных интерпретаций данных.

Центральное место в статье занимает рассмотрение вопросов украинско-французского дискурса, представленного в статье «Аудит зовнішньої політики: Україна — Франція. Дискусійна записка», подготовленной группой специалистов из Франции и Украины. Это содержательный системный политологический анализ. После презентации институтом данного и других материалов по состоянию двусторонних отношений с участием посла Франции в Украине Изабель Дюмон последняя заявила прессе, что Украина теперь входит в ТОП-5 внешнеполитических приоритетов ее страны. Такое оптимистическое заявление дает надежду на создание более благоприятного климата для восстановления полномасштабного сотрудничества и привлечения новых научных сил для исследования проблемы.

В Дискуссионной записке конкретно, на широком фактическом материале показано состояние межгосударственного сотрудничества и общественного мнения, противоречивость позиций обеих сторон в оценках украинского политического кризиса, ставшего одной из центральных тем европейской политики с 2013 г. Двойственный характер политики Франции колеблется между стремлением поддержать Украину и нежеланием осложнять отношения с Россией. Участие Франции в раз-

решени украинского кризиса в рамках Нормандского формата оценивается авторами Записки критически за ее инертность и следование в фарватере политики Германии. Позиция Украины, на их взгляд, декларативна и для французского общественного мнения мало убедительна.

Принимая приглашение к дискуссии, автор критически оценивает итоговые рекомендации Записки, где виден явный крен в сторону французских интересов и ценность некоторых из них весьма сомнительна для украинской стороны (например, участие во французских заграничных военных операциях по примеру Грузии). Не согласен автор также с утверждениями о том, что до создания группы в Нормандском формате у Франции не было определенной политики в отношении Украины. В этом также усматривается недостаток избранной методологии, которая нуждается в дополнениях из области исторического опыта.

Автор дает краткий очерк исторической ретроспективы украинско-французских отношений, подчеркивая их устойчивый характер и постоянный рост как в политической, так и в экономической сферах вплоть до 2013 года. При этом с 2005 по 2012 год был совершен беспрецедентный рывок в сфере экономического сотрудничества. Факторный анализ этого явления показывает, что французские инвестиции в Украину всего лишь за «семилетку» взлетели в 30 (!) раз, но в 2012 году этот рост внезапно остановился. Известны демарши французских послов украинскому правительству, но подлинные причины данного поворота еще требуют своего исследования.

С 2014 года интенсивность политических контактов на высшем уровне между двумя странами также взлетела до небывалого уровня, однако это никак не отразилось на стабилизации экономических отношений, которые откатились назад более чем на десятилетие.

В заключение автор отмечает, что «Аудит внешней политики Украины» внесет позитивный вклад в развитие отечественной политологии и в повышение эффективности деятельности государства на международной арене. В контексте украинско-французского дискурса актуальной задачей видится создание обновленной модели сотрудничества, поскольку прежняя модель, выстроенная по программам «Дорожных карт», несмотря на свою эффективность, в современных условиях не работает, а другой полноценной программы подобного класса еще нет.

Ключевые слова:

